



# **„PRIVATAUS KALTINIMO INSTITUTO PROBLEMINIAI ASPEKTAI BEI ĮŽEIDIMO / ŠMEIŽIMO DEKRIMINALIZAVIMO GALIMYBĖS“**

Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto,  
Lietuvos advokatūros ir  
Nacionalinės teismų administracijos

## **D I S K U S I J A**

2013 m. balandžio 26 d.  
Lietuvos Respublikos Seimas

**„Žurnalistų profesinės veiklos priežiūra  
įžeidimo/šmeižimo atveju: privalumai,  
trūkumai ir galimybės“**

*Deividas Velkas, Žurnalistų etikos inspektoriatu tarnybos patarėjas*

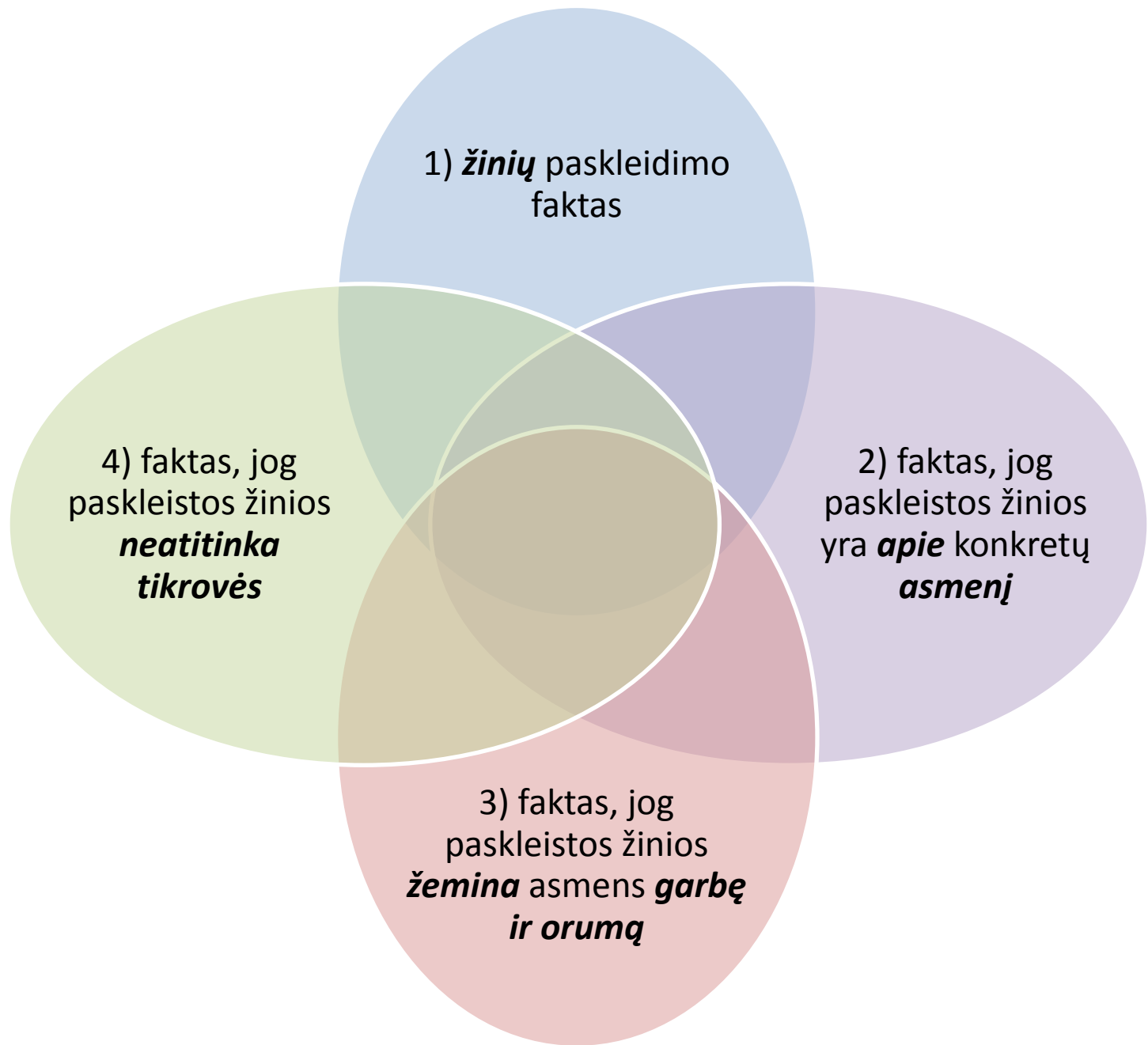
# Asmens garbės ir orumo samprata

Asmens *garbė* ir *orumas* yra:

(1) *asmeninės* (2) *neturtinės* (3) *vertybės*

***Garbė*** – tai viešoji teigiama nuomonė apie asmenį, asmens geras vardas, reputacija, visuomenės pripažįstama pagarba

***Orumas*** – tai asmens savęs vertinimas, kurį lemia visuomenės įvertinimas



# Priežiūros (apsaugos) būdai

- *Neteisminiai*
- *Teisminiai* (ikiteisminiai)

## ***Pastabos:***

- 1) vienu metu šie būdai negali būti taikomi
- 2) praktikoje šie būdai labai dažnai persipina

# Žurnalistų profesinės veiklos priežiūros būdai ir esminiai skirtumai

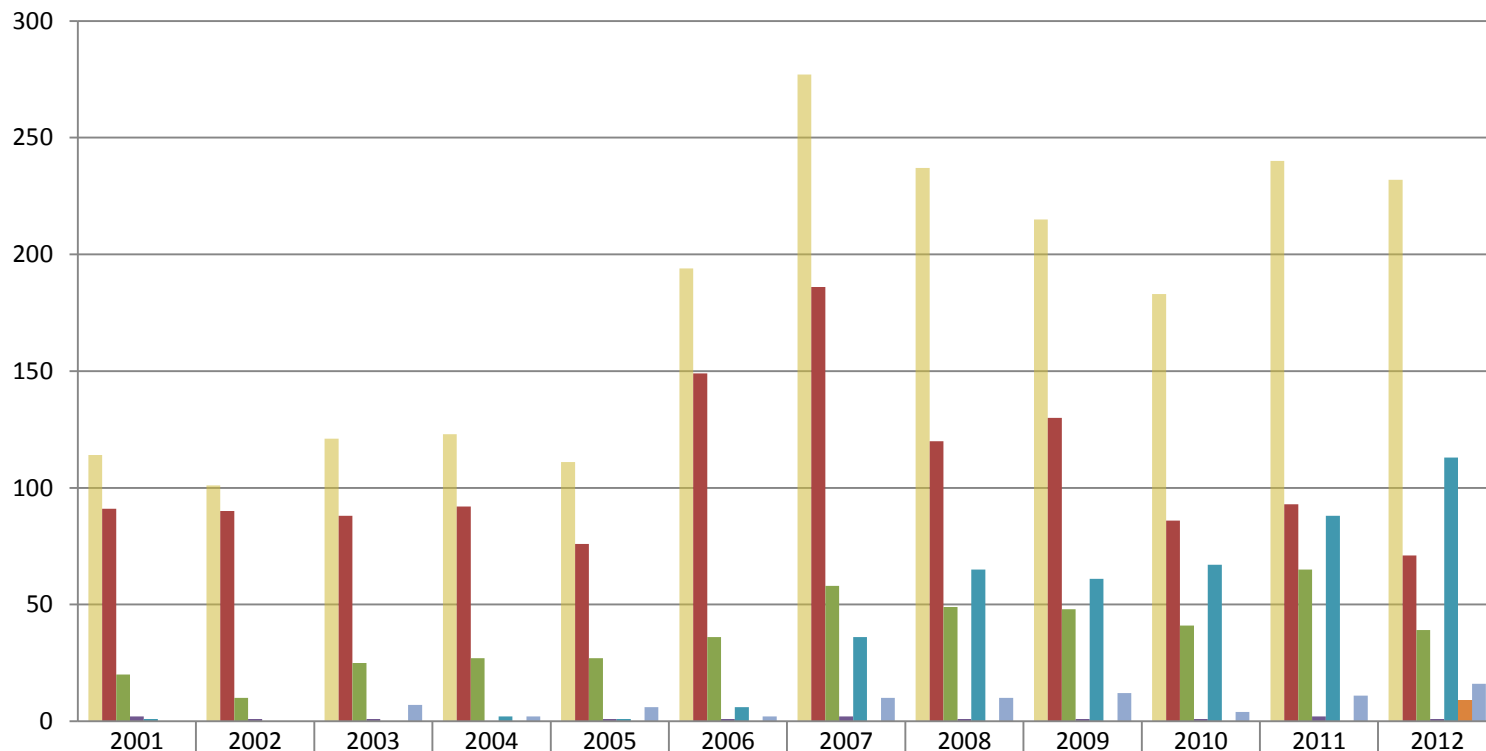
- **Žurnalistų etikos inspektorius**

- 1) tiria skundus dėl asmens garbės ir orumo pažeidimų
- 2) nėra senaties termino
- 3) taikomas reikalavimas paneigti informaciją
- 4) sprendimų nevykdymas užtraukia administracinę atsakomybę

- **Žurnalistų ir leidėjų etikos komisija**

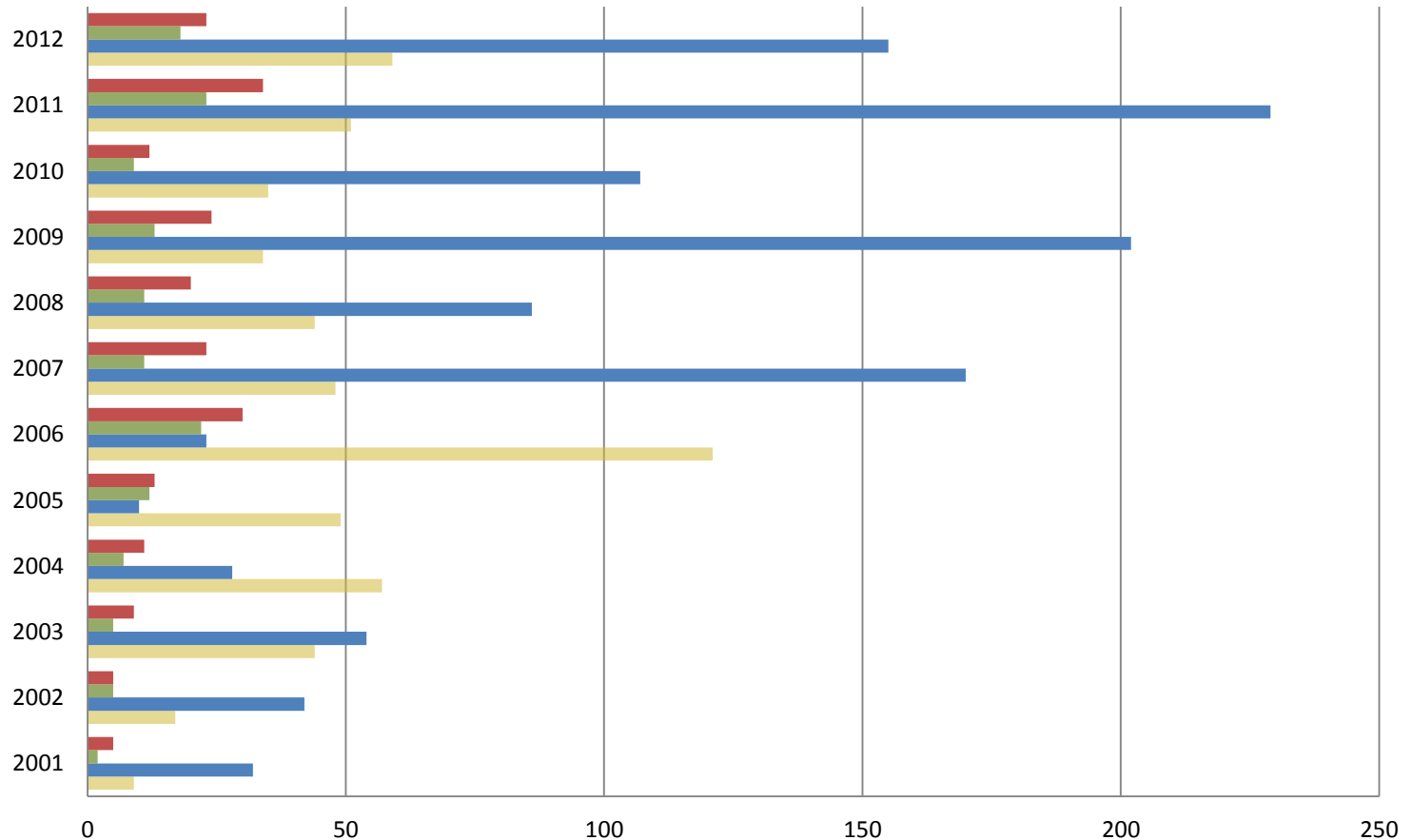
- 1) paprastai netiria skundų dėl asmens garbės ir orumo pažeidimų
- 2) nustatytas vienerių metų terminas
- 3) netaikomas reikalavimas paneigti informaciją
- 4) administracinė atsakomybė nenumatyta

# Skundai pagal sritis (2001–2012 m.)



	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
■ Pateikti skundai	114	101	121	123	111	194	277	237	215	183	240	232
■ Spauda	91	90	88	92	76	149	186	120	130	86	93	71
■ Televizija	20	10	25	27	27	36	58	49	48	41	65	39
■ Radijas	2	1	1	0	1	1	2	1	1	1	2	1
■ Internetas	1	0	0	2	1	6	36	65	61	67	88	113
■ Knygos												9
■ Kitos informavimo priemonės	0	0	7	2	6	2	10	10	12	4	11	16

# Pažeidimų pobūdis (2001–2012 m.)



	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
■ Garbės ir orumo pažeidimai	5	5	9	11	13	30	23	20	24	12	34	23
■ Privatumo pažeidimai	2	5	5	7	12	22	11	11	13	9	23	18
■ Kiti pažeidimai	32	42	54	28	10	23	170	86	202	107	229	155
■ Nenustatyta pažeidimų	9	17	44	57	49	121	48	44	34	35	51	59



# Žurnalistų profesinės veiklos priežiūra: *privalumai*

- **Nemokama teisinė gynyba, nedideli resursai ir išlaidos** (skundo ir dokumentų pateikimas)
- **Minimalus asmens dalyvavimas sprendžiant jo ginčą**
- **Trumpesnis ginčo sprendimo terminas nei sprendžiant jį teismine tvarka** (yra išimtinių atvejų)
- **Yra galimybė atlikti (lingvistinę) ekspertizę**
- **Sąlyginai nedidelė įtampa tarp šalių** (mediacija)

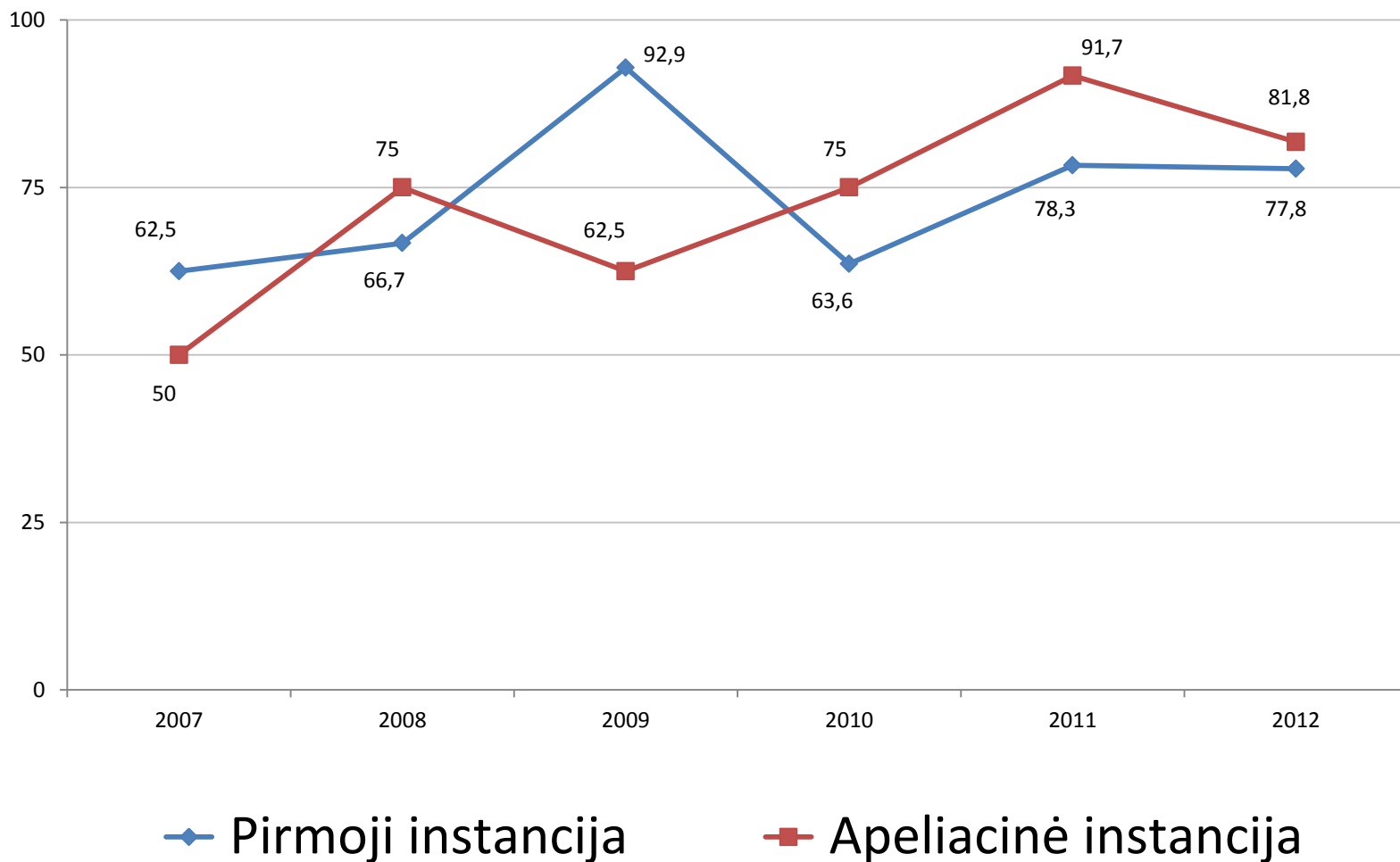
# Sprendimų vykdymas (2009–2012 m.) (proc.)



# Žurnalistų profesinės veiklos priežiūra: *trūkumai*

- **Neteisminis gynimo būdas pereina į teisminį** (*kas penktas* sprendimas skundžiamas teismui)
- **Sprendimo apskundimas stabdo jo vykdymą**
- **Nėra žalos atlyginimo galimybės** (nors pasitaiko atvejų, kai pažeidėjas siūlo kompensaciją)
- **Tyrimo terminas** (*trys mėnesiai*) kai kada riboja galimybes patikrinti informacijos paskelbimo aplinkybes
- **Ne toks veiksmingas kaip teisminis būdas**

# Sprendimų pagrįstumas teisme (2007–2012 m.) (proc.)



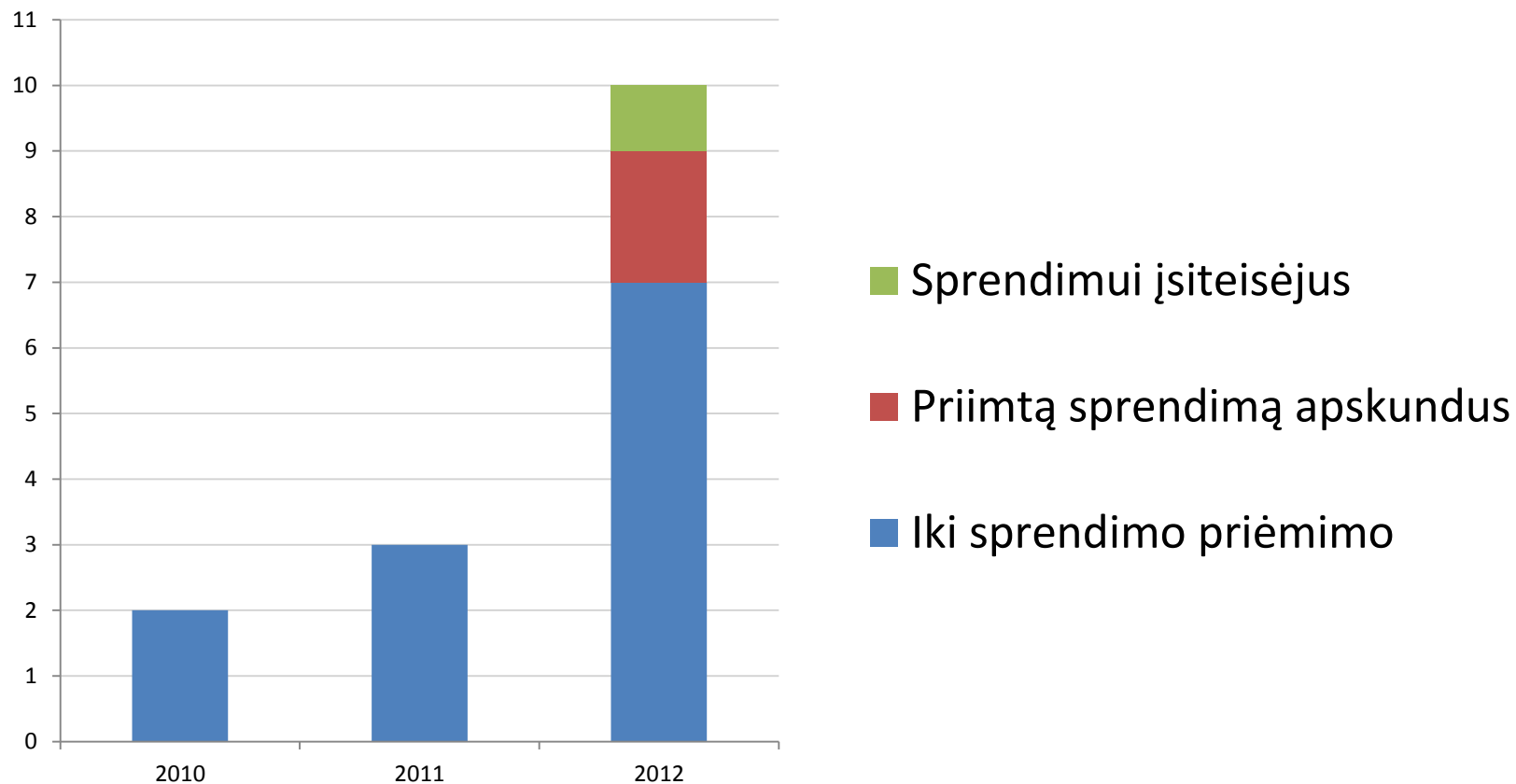
# Probleminiai aspektai

- **Nuomonės ir žinios atribojimas**  
*Tendencijos:* vis sunkiau atskiriamos, todėl didesnę reikšmę įgyja sąžiningumo kriterijus
- **Tinkamo atsakomybės subjekto nustatymas**  
*Tendencijos:* redakcinės atsakomybės taikymo skirtumai
- **Bendrosios ir administracinės kompetencijos teismų praktikos skirtumai tais pačiais klausimais**
- **Administracinės kompetencijos teismų praktikos kaita (atsakomybės reglamentavimo)**

# Žurnalistų profesinės veiklos priežiūra: *galimybės*

- Taikaus ginčo išsprendimo (*mediacijos*) taikymas:
  - 1) iki sprendimo priėmimo
  - 2) sprendimo apskundimo teismui metu
  - 3) sprendimo vykdymo procedūros metu

# Taikūs susitarimai (2010–2012 m.)



# Disproporcijos

- (1) viešojo asmens garbės ir orumo gynimas esant nepalankioms civilinės teisės normoms vis dažniau inicijuojamas baudžiamąja tvarka
- (2) baudžiamosiose bylose tenkinant viešojo asmens civilinį ieškinį dėl neturtinės žalos atlyginimo už jo garbės ir orumo pažeidimą priteisiama kur kas didesnė neturtinė žala nei civilinėse bylose už privataus asmens garbės ir orumo pažeidimą, nepaisant to, kad šios kategorijos bylose prioritetas turi būti teikiamas garbę ir orumą žeminančių žinių apie viešąjį asmenį paneigimui



# Disproporcijos

- (3) nagrinėjant asmens garbės ir orumo pažeidimą baudžiamąja tvarka ne visada arba netinkamai įvertinamas viešojo asmens statusas
- (4) kai asmens garbę ir orumą pažeidžianti informacija paskleidžiama per visuomenės informavimo priemonę, baudžiamojon atsakomybėn traukiamas fizinis asmuo (kaip rodo praktika, dažniausiai žurnalistas), civilinėn atsakomybėn – juridinis asmuo (leidėjas, transliuotojas)

# Išvados

Sprendžiant nusikalstamų veikų saviraiškos laisvės srityje dekriminalizavimą, reikėtų:

- **Sistemiškai** peržiūrėti ir (ar) keisti

*baudžiamosios* (BK 154, 155, 290 str.)

*administracinės* (ATPK 214(6) str., Visuomenės informavimo įstatymo)

*civilinės teisės* (CK 2.24 str.)

instrumentus, ginančius asmens garbę ir orumą